

T.C.
BAŞBAKANLIK
HAZINE MÜSTEŞARLIĞI
SİGORTACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ: Son Gelişmeler ve Beklentiler

**NAMIK DAĞALP
GENEL MÜDÜR**

**“BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ VE SON GELİŞMELER“
BANKA, MALİ VE EKONOMİK YORUMLAR DERGİSİ**

**5 NİSAN 2002
İSTANBUL**

Sn.Namık DAĞALP'in Konuşma Metni
“Bireysel Emeklilik Sistemi ve Son Gelişmeler Semineri”
Banka, Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi
5 Nisan 2002 İstanbul

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ: Son Gelişmeler ve Beklentiler

Değerli katılımcılar,

Banka, Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisinin değerli yöneticilerine “*Bireysel Emeklilik Sistemi ve Son Gelişmeler*” konulu semineri organize ederek bu alandaki gelişmelerin geniş kitlelere ulaştırılmasına ve bu konuda tartışma ortamına olanak sağlamasından dolayı teşekkür ediyorum.

Bireysel emeklilik sisteminde faaliyet göstermek isteyen şirketlerin kuruluş hazırlıklarını tamamlayarak kuruluş izni almak üzere Hazine Müsteşarlığına başvurmayı planladıkları şu günlerde, düzenlenen bu seminerin anlam ve önemi bir kat daha artmaktadır.

Ülkemizde sosyal güvenlik reformunun bir parçası olarak hazırlanan Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (7 Nisan 2001 tarih ve 24366 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Kanun, yayımı tarihinden itibaren 6 ay sonra) 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bireysel emeklilik sistemi ile ilgili olarak Kanunu tamamlayıcı nitelikte çok sayıda mevzuat düzenlemesi yapılmıştır. Bireysel emeklilik sistemini teşvik etmeye yönelik bazı vergi kanunlarında yapılan değişikliğe yönelik kanunun yanında Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu, Emeklilik Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları, Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyişi, Bireysel Emeklilik Aracıları ve Emeklilik Yatırım Fonlarına ilişkin 5 adet yönetmelik yayınlanmıştır. Yine şirket kuruluşlarında istenen bazı belgeler ve bunların içerikleri ile ilgili olarak bir tebliğ Resmi Gazetede yayımlanmak üzere Başbakanlığa sevk edilmiştir. Bu tebliğin önümüzdeki bir iki gün içinde yayımlanacağını ümit etmekteyiz.

Bu düzenlemelerle amaçlanan, bireysel emeklilik sisteminin teknik, idari ve hukuksal altyapısını sağlam bir şekilde oluşturulmasıdır. Sistemin sağlıklı bir şekilde işlemesi için güven ortamı yaratmak, katılımcıların hak ve menfaatlerini korumak ve şirketlerin faaliyetlerine ilişkin rekabet ortamının kurallarını belirlemek amacıyla yapılması düşünülen ek düzenlemeler konusunda çalışmalarımız aralıksız devam etmektedir. Bu tarihe kadar yapıldığı üzere, bundan sonrada, yapılan çalışmalarda kamuoyunun görüşlerinin alınmasına devam

edilecek, çalışmalar büyük bir şeffaflık içerisinde yürütülecektir. Bu vesile ile özellikle yönetmelik taslaklarına ayrıntılı görüş ve önerileri ile katkıda bulunanlara teşekkür etmek istiyorum.

Değerli konuklar,

Bireysel emeklilik sistemi, emekliliğe yönelik tasarruf ve yatırım sistemi olup, kamu sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı özellik arz etmektedir. Yapılan düzenlemeler ile kamu sosyal güvenlik sistemine ek olarak bireylere istedikleri takdirde, yani gönüllü katılımlarına bağlı olarak, ikinci bir emeklilik geliri elde edebilmelerinin yasal altyapısının oluşturulması amaçlanmaktadır. Böylelikle bireyler, kendi tasarrufları ve bunların getirileri ile orantılı olarak emekliliklerinde ek bir gelire sahip olacaklardır. Bu sistem ile amaçlanan, emeklilikte elde edilecek ek bir emeklilik geliri ile katılımcının refah düzeyinin artmasına katkıda bulunmaktır.

Bireysel emeklilik sistemi ile bireyler emekliliğe yönelik tasarruflarda bulunurken, bu tasarrufların kendi nam ve hesaplarına yatırıma yönlendirilmesi ile aynı zamanda ekonomiye uzun vadeli kaynak sağlayarak istihdamın artırılması, sürdürülebilir ekonomik gelişmeye ve sermaye piyasalarının derinleşmesine ve gelişmesine katkıda bulunulması da mümkün olacaktır.

Ülkelerin ekonomik gelişmelerine bakıldığında, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın ülkenin tasarruf eğiliminin artması ve uzun vadeli fonlarının oluşması ile yakından ilintili olduğu görülmektedir. Bir çok ülkede, özel emeklilik sistemlerinde toplanan fonlar o ülkelerin bankacılık sektörlerinde toplam mevduatlardan çok daha fazladır. Kurumsal yatırımcı olarak emeklilik fonları mali piyasalarda oldukça aktif rol oynamaktadırlar. Ülkemizde de bireysel emeklilik sistemi ile yaratılacak fonların artması, mali sistemde önemli değişimleri de beraberinde getirecektir. Bu fonlar, ülkemizde zaman zaman kısa vadeli spekülatif sermaye hareketleri sonucu ortaya çıkan finansal krizleri engelleyecek veya en azından krizin derinliğini azaltacak bir etki yaratacaktır.

Değerli katılımcılar,

Müsaadenizle, bireysel emeklilik sistemine ilişkin bazı temel hususlara kısaca değinmek istiyorum:

1. Bireysel emeklilik sistemi, bireysel emeklilik hesaplarına dayalı tamamiyle fonlu bir sistemdir. Bu nedenle, nimet külfet dengesi tam olarak sağlanmaktadır. Dolayısıyla,

ne kadar uzun süre ve ne kadar yüksek katkıda bulunursa o ölçüde yüksek emeklilik geliri elde edilecektir.

2. Bireysel emeklilik sistemi bireylerin gönüllü olarak yapacakları katkılara dayanmaktadır. Emekliliğine yönelik tasarrufta bulunmak isteyen medeni hakları kullanma ehliyetini haiz her birey bu sisteme katılabilecektir. Ayrıca, işverenler de, sağlanan vergi avantajları dikkate alındığında, çalışanları adına isterlerse sisteme gönüllü olarak katkıda bulunabileceklerdir.

3. Kamu, gözetim ve denetimden sorumludur. Kamu, bu sistemde, katılımcıların hak ve menfaatlerini korumak amacıyla, yasal altyapının oluşturularak yaratılacak rekabet ortamı ile hizmet kalitesinin artmasını sağlamakta ve sistemin güvenlik unsurlarını oluşturmaktadır.

4. Bireysel emeklilik sisteminde hizmet sunumunda uzmanlaşma öngörülmüştür. Emeklilik şirketlerinin emeklilik alanında uzmanlaşacak olması, fon yönetiminin portföy yönetim şirketleri aracılığı ile yapılması, takas ve saklama hizmetleri ve pazarlama ve satış faaliyetlerinde uzmanlaşma, hem sunulan hizmetin kalitesini artıracak hem de katılımcıların daha yüksek getiri elde etmelerine olanak sağlayacaktır.

5. Şeffaflık ve katılımcıların bilgilendirilmesi en üst düzeyde gerçekleştirilecektir. Bu sistemde, katılımcılar kendi hesapları ile ilgili her türlü bilgiye teknolojinin sunduğu her türlü araç ile kolaylıkla ulaşabileceklerdir. Ayrıca, belli aralıklarla emeklilik şirketi tarafından da yazılı bir şekilde bilgilendirileceklerdir. Bu hususun sistem üzerinde ek bir denetim sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan, emeklilik sözleşmelerinde yer alan hususlar, bireylerin hakları, emeklilik yatırım fonlarının risk yapıları ve genel olarak sistemin işleyişi ile ilgili her konuda katılımcılara azami düzeyde bilgi sunulacaktır.

Değerli katılımcılar,

Bu noktada, konuşmama bireysel emeklilik sisteminin kamu sosyal güvenlik sistemi ile ilişkisi ve tamamlayıcı rolü ile ilgili bazı görüşlerimi belirterek devam etmek istiyorum.

Bireysel emeklilik sistemi, mevcut kamu sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı bir görev üstlenmeye yönelik olup, hiç bir şekilde kamu emeklilik sisteminin ikame edilmesi amaçlanmamaktadır.

Ülkemiz oldukça genç bir nüfus yapısına sahiptir. Bu durum, “demografik fırsat penceresi” olarak da adlandırılmaktadır. Yani ülkelerin çok uzun aralıklarla elde edebilecekleri bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Genç nüfus yapımız, normal koşullarda sosyal güvenlik sisteminizin finansal açıdan fazla veriyor olmasını gerektirirdi. Ancak hepimizin bildiği gibi, reform sonrasında azalmış olmasına rağmen, kamu sosyal güvenlik kurumlarının toplam açıkları 2001 sonu itibariyle GSMH'nin %3.06'sı olarak gerçekleşmiştir.

Sosyal güvenlik sistemleri açısından bu husus biraz daha irdelenirse, genç bir nüfus yapısının, dağıtım esaslı emeklilik sistemlerinde prim gelirlerini artırmadaki katkısı açısından önemli bir avantaj olduğu görülecektir. Ancak, bu genç nüfusun yaşlanmaya başlaması ile birlikte çalışan sayısı azalacak ve dağıtım esaslı sistemlerde çalışanlardan toplanan primin emeklilerin ve dul ve yetimlerin ödemelerini karşılamada yetersiz kalacağı görülecektir.

Demografik yapımızdaki eğilimlere bakıldığında, ülkemizde nüfus artış hızı düşmekte, insanlarımız eğitim, sosyal yaşam ve tıbbi alandaki gelişmelerden dolayı gittikçe daha az doğum yapmakta, daha uzun yaşamakta ve dolayısıyla nüfusumuz yaşlanmaktadır.

Nüfusun yaşlanması ile birlikte, dağıtım esaslı kamu sosyal güvenlik sisteminin finansal gereksinmesi hızla artacağı da dikkate alındığında, genç nüfusun ileriye yönelik olarak emekliliğinde kullanılmak üzere bireysel finansman kaynaklarını yaratmak zorunda olduğu görülecektir. Bu da, fonlu sistemlerin, yani bireylerin emekliliklerine yönelik tasarruflarının belirli hesaplarda toplanarak yatırıma yönlendirilmesi ve daha sonra o kişilere verilecek emeklilik gelirlerinde kullanılması esasına dayalı bireysel emeklilik sistemlerinin önemini işaret etmektedir.

Bireysel emeklilik sistemi, ülkemizin demografik fırsat penceresini kullanmada önemli işlevleri üstelenecek bir yapıda olduğunu ve zaman içerisinde öneminin, dolayısıyla kamu emeklilik sistemlerini tamamlayıcı rolünün de artacağını belirtmek istiyorum.

Değerli katılımcılar,

Bireysel emeklilik sistemi gönüllü katılıma dayanan bir sistemdir. Dolayısıyla, sisteme duyulan güven hem katılımcı sayısı hem de uzun vadeli fonların miktarını etkileyecektir. Yapılan düzenlemelerde, kamu denetim ve gözetiminin en etkin şekilde yerine getirilmesi ve katılımcıların hak ve menfaatlerinin azami düzeyde korunması, üzerinde hassasiyetle durulan en temel noktalardan biri olmuştur.

Bu sistemde, olası sorunların ivedi olarak belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması amacıyla, emeklilik şirketlerinin faaliyetleri ve katılımcıların birikimlerinin değerlendirildiği fonlar günlük olarak Hazine Müsteşarlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından gözetlenecek ve denetlenecektir. Sistemde gelişmeler konusunda kamuoyu sürekli bilgilendirilerek şeffaf bir yapıda faaliyetlerin yürütülmesi sağlanacaktır.

Bireysel emeklilik sistemi ile ilgili olarak diğer önemli bir nokta da, bu alanda faaliyet gösterecek şirketlerle ilgilidir. Bireysel emeklilik sisteminde faaliyet gösterecek şirketler, mevzuattaki tüm koşulları sağlamaları yanında, bu koşulları zaman içerisinde de eksiksiz olarak sağlayacaklarına dair güvence sunabilmeleri gerekir. Bu nedenle, emeklilik şirketlerinin sermaye yapılarının güçlü, altyapılarının en yüksek hizmet kalitesini sunabilecek yeterlilikte olması, yönetim kadrolarının ve kurucularının niteliği ile olumlu sicillere sahip olmaları büyük önem taşımaktadır.

Değerli katılımcılar,

Gönüllü katılıma dayalı bireysel emeklilik sisteminde katılımcıları uzun vadeli emekliliklerine yönelik tasarruflarda bulunmaya teşvik edilmesinde vergi düzenlemeleri büyük önem taşımaktadır. 28 Haziran 2001 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 4697 sayılı Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile katkı aşamasında, yatırım aşamasında ve emeklilikte önemli vergi avantajları sağlanmıştır. Özellikle, işverenlerin çalışanları adına yapacakları katkıları vergis matrahından doğrudan gider olarak indirebilmeleri, bireysel emeklilik sisteminde grup emeklilik planlarının yaygınlaşmasına önemli katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Değerli katılımcılar,

Bireysel emeklilik sistemi ile ülkemizde yeni bir dönem başlayacaktır. Bireysel emeklilik sistemi aracılığı ile oluşturulacak uzun vadeli fonların ülkemizin mali sisteminde ve sosyal güvenlik alanında önemli etkilere neden olacağı açıktır.

Bu vesile ile bu seminerin ülkemiz için yararlı sonuçlar doğuracağına olan inancımı ifade ederken, hepinize saygılarımı sunuyorum.